

Сертифікація вчителів 2023: все, що потрібно знати педагогу.

Кого стосується сертифікація?

Ця процедура призначена, щоб стимулювати вчителів з високим рівнем майстерності. Метою введення сертифікації була поступова заміна традиційної атестації на більш сучасні форми перевірки компетентності. Адже успішне проходження сертифікації зараховується як проходження атестації. Учителю присвоюють відповідну кваліфікаційну категорію, педагогічне звання. У середньому за ці роки успішно проходили випробування 63% учасників сертифікації.

За часів війни, а потім відновлення країни, ще гостріше стоятиме питання вдосконалення, підвищення майстерності, обміну найкращим досвідом та сучасними методиками. Тож сертифікація й нині — на часі.

У 2021-му завершилося апробування сертифікації вчителів, яка довела свою ефективність. Торік її мали розширити на базову школу, але через початок воєнного стану це було не на часі. Хоча саме у 2022-му реформа НУШ дійшла до першого циклу базової середньої освіти, так званого адаптаційного.

І ось, попри важкі часи, цього року вперше розширюється коло тих, хто має змогу у такий спосіб продемонструвати свою професійну кваліфікацію. До вчителів початкової школи приєднуються також їхні колеги, що викладають у 5-6 класах. Про це зазначено у наказі МОН [«Про деякі питання проведення сертифікації педагогічних працівників у 2023 році»](#). Але йдеться не про всіх предметників, а лише про викладачів математики й української мови та літератури. Поки що пройти пілотну (як для базового рівня освіти) сертифікацію зможуть по 500 фахівців з кожної із цих двох шкільних дисциплін. Планується, що у ті часи, коли за програмою НУШ почне працювати старша школа, сертифікацію зможуть проходити вже всі педагоги.

Звісно, як і завжди, сертифікацію проходилимуть вчителі початкової школи. Для них передбачено 1,5 тис. місць.

Серед вимог до учасників сертифікації, **які передбачено законодавством**:

- основне місце роботи — таке, що передбачає педагогічну діяльність;
- стаж роботи — не менш ніж два роки;
- високий рівень педагогічної майстерності;
- володіння методиками компетентнісного навчання і новими освітніми технологіями, а також готовність їх поширювати;

Під час реєстрації, яка тривала до 13 лютого, успішно подали пакет документів онлайн 1386 вчителів, **як повідомляє Український центр оцінювання якості освіти**.

Що чекає на учасників у березні?

У 2021-му терміни сертифікації змінювалися через пандемію COVID-19 та карантин. Торік — через збройний напад рф. Нині ж вона стартує максимально рано, що дає змогу розвести у часі сертифікацію вчителів початкової та базової рівнів освіти.

Місце та час проведення першого етапу (незалежного тестування) зазначено в листах-викликах, які з 3 березня розміщені у кабінетах учасників сертифікації. Їх варто завчасно видрукувати, адже без них не допустять до пунктів тестування. Певна секретність зберігається, щоб ворог не дізнався, де буде масове скупчення людей. Утім, передбачені й інші заходи безпеки. Кількість пунктів тестування збільшили, щоб запрошувати до них невеличкі групи учасників. Звісно, вони будуть створені лише там, де це дозволяє безпекова ситуація.

Сертифікати отримають усі учасники, які набрали хоча б пороговий бал або більше. Цей мінімум щороку визначає комісія Держслужби якості освіти, до якої входять, зокрема, сертифіковані вчителі попередніх років. Учитель, який невдало пройшов сертифікацію та не отримав сертифіката, має право на повторне проходження сертифікації не раніше ніж через рік.

Правом на проходження сертифікації коштом держбюджету педагогічний працівник може скористатися один раз на три роки. Отже, не мають права у 2023-му брати участь ті вчителі, що мають сертифікат 2021 або 2022 років або торік намагалися, але не змогли успішно пройти сертифікацію.

Незалежне тестування буде офлайн

«ЗНО для вчителів», як прозвали перший етап сертифікації, пройде традиційно, на пунктах тестування, із заповненням паперових носіїв. Адже учасників цієї процедури не так багато, як учасників національного мультипредметного тесту, логістика простіша. У разі оголошення повітряної тривоги час її тривалості буде додано до часу, відведеного на виконання тесту. А стандартно це три години, за які потрібно правильно обрати одну з чотирьох відповідей на сто запитань.

Саме тестування відбудеться 11 березня, а вже 13 березня учасники зможуть задовольнити цікавість: правильні відповіді до завдань будуть розміщені [на сайті УЦОЯО](#).

А до 28 березня в особистих кабінетах учителів з'являться підрахунки саме їхніх балів та рішення стосовно допущення до наступного етапу.

Які саме запитання чекають на вчителів початкової школи?

За [програмою УЦОЯО від 23 січня 2023 року](#) на учасників очікує 12 запитань стосовно організації освітнього середовища, 10 — з управління освітнім процесом та ще 2 — про партнерську взаємодію з учасниками освітнього процесу (батьками, учнями).

Решта 76 питань стосуються навчання учнів предметів та інтегрованих курсів. Серед них 6 — із цифровізації та інформаційних технологій, ще 9 внесено, щоб перевірити дотримання української літературної мови під час комунікації з учнями, 29 — з предметів та інтегрованих курсів початкової школи. І в третині (32) завдань ітиметься про методики навчання освітніх галузей, визначених Держстандартом початкової освіти.

Навіть якщо результати тестування будуть не найвищі, не варто панікувати: достатньо набрати 60% від максимально можливої кількості балів, щоб пройти до наступного етапу сертифікації. Три роки тому дійшли висновку, що найбільше учасників відсіюється на тестуванні. Тож саме його зробили першим етапом.

Що буде з самооцінюванням та презентацією досвіду?

Другий етап сертифікації — самооцінювання. Воно дає змогу учаснику оцінити власну професійну діяльність, виявити сильні та слабкі сторони, спланувати підвищення кваліфікації. Анкета, створена Держслужбою якості освіти, торік зазнала суттєвих змін. Зважаючи на складні часи, відомо, що фахівці зменшили кількість запитань у ній (раніше було 45) та спростили роботу вчителів на цьому етапі. Жодних оцінок за самооцінювання не передбачено. Тут не може бути правильних чи неправильних відповідей. Але для продовження сертифікації анкету потрібно буде заповнити до вказаної дати та надіслати на вказану адресу.

Анкета самооцінювання містить твердження, які відповідають **затвердженим професійним стандартам** «Вчитель початкових класів закладу загальної середньої освіти», «Вчитель закладу загальної середньої освіти», «Вчитель з початкової освіти (з дипломом молодшого спеціаліста)». У відповідь на твердження учасник оцінює себе за одним із п'яти наданих варіантів (досконало, достатньо, частково, маю епізодичне уявлення, не знаю). Наприклад:

- Знаю законодавчі вимоги щодо збереження життя і здоров'я дітей під час освітнього процесу».
- «Достатньо».

Третій етап — презентація практичного досвіду. Поки що точно не відомо, чи будуть експерти їхати до шкіл. Торік все відбувалося онлайн. Експерти долучалися до дистанційного заняття або ж, якщо урок відбувався офлайн, учитель транслював його через відеокамеру. Фахівці оцінювали 15 компетентностей за 32 критеріями (від 0 до 5 балів за кожен пункт). Також торік вперше експерти передавали висновки онлайн, що додало швидкості у роботі, зменшило витрати та дало змогу залучити експертів, які виїхали за кордон. Висновки затверджували накладанням цифрового підпису.

Загалом ця частина сертифікації зазнала найбільших змін від початку. Спочатку на місцях експерти спостерігали, як учитель проводить черговий урок, і оцінювали його за критеріями, що відповідають професійним компетентностям. Наприклад, у 2020 році через карантин практичний досвід спробували перевіряти онлайн. Окрім співбесіди, моделювали педагогічні ситуації, які мали вирішувати учасники. Утім, експерти були єдині в тому, що проведення уроків

значно більше показує майстерність учителя, відтоді оцінюють саме його.

Чому в реєстрації для вчителів 5-6 класів два етапи?

Учителям математики та української мови поки що можна лише налаштуватися на сертифікацію, адже реєстрація на неї почнеться у серпні.

На кількість учасників щороку є квота. Коли сертифікацію лише вводили у 2019 році, пройти її запропонували одній тисячі вчителів. Утім тоді виник недобір. Адже люди сприймали її як щось незнайоме, нове. Відтоді щороку квота збільшувалася. Успішно пройшли сертифікацію за ці роки 3803 вчителі. [Наказом МОН від 16 січня 2023 року](#) було визначено граничну кількість учителів математики та української мови та літератури залежно від розмірів області, кількості шкіл та інших факторів. Скажімо, у столиці запрошують по 27 вчителів кожного з цих двох шкільних предметів.

Реєстрація поділена на два етапи. 1–7 серпня, основний етап — у рамках граничної кількості за регіонами. Якщо ж десь квота не буде використана, на решту місць по Україні можна буде зареєструватися 7–11 серпня.

Якщо торік чи позаторік учитель працював у початковій школі й у цій якості проходив сертифікацію, а тепер хоче сертифікуватись як викладач у 5-6 класах, у 2023-му він ще не зможе це зробити. Адже правило «проходити сертифікацію не частіше, ніж раз на три роки» є універсальним.

Варто підкреслити, що взяти участь у сертифікації зможуть лише вчителі, які перебувають в Україні. За кордоном поки що центрів тестування для них не створили. Але зареєструватися можна і з іншої країни, якщо впевнені, що до початку сертифікації повернетесь в Україну.

Які, куди та коли подавати документи?

Фахівці радять розпочати сертифікацію з отримання на місці роботи довідки про стаж [за усталеною формою](#). Важливо в реєстраційній картці точно вказати як загальний педагогічний стаж, так і стаж роботи на посаді. Також наголошують: заповнити онлайн цю форму недостатньо. Її треба видрукувати та власноруч заповнити й підписати ту її частину, яка є заявою про бажання взяти участь у сертифікації. До цього слід додати довідку з роботи, копії паспорта (або іншого документа, що посвідчує особу) та ідентифікаційного номера. Комплект документів доведеться надіслати поштою або принести за адресою свого регіонального центру оцінювання якості освіти. Дату визначають за відбитком штемпеля відправлення на поштовому конверті. У виняткових ситуаціях (наприклад, якщо вчитель нині за кордоном, у зоні бойових дій, на тимчасово окупованій території, але планує виїхати найближчим часом) документи можна подати електронною поштою.

Учителі, які є внутрішньо переміщеними особами, самостійно обирають та вказують під час реєстрації місто, де зможуть пройти сертифікацію.

Відповідно до [Положення про сертифікацію педагогічних працівників](#), учителі на будь-якому етапі можуть відмовитися від участі в сертифікації.

Що чекає на учасників 9 вересня?

Професійні випробування для вчителів математики й української мови та літератури розпочнуться 9 вересня. Саме тоді відбудеться незалежне тестування. Дізнатися правильні відповіді ці учасники сертифікації зможуть 11 вересня, [на порталі УЦОЯО](#), а переконатися за отриманими балами, наскільки успішною була їх участь у тестуванні, зможуть до 25 вересня (результати придуть в особисті кабінети учасників сертифікації).

Що саме питатимуть? Про це можна зробити висновки з програми тестування, що затверджена [наказом МОН від 27 лютого 2023 року](#). Спільними для всіх категорій учасників сертифікації буде чверть запитань: про організацію освітнього середовища, партнерську взаємодію з учасниками освітнього процесу та управління освітнім процесом. Зокрема, по першій частині можуть бути запитання по інклюзії, безпекових заходах у школі, домедичній допомозі, організації простору за стандартами НУШ. По другій — по розвитку емоційного інтелекту, способи подолання стресу та ненасильницької

комунікації. Особливістю цього розділу програми для вчителів 5-6 класів є питання про психологічні особливості підлітків. По третій темі, зокрема, передбачені питання з планування занять та з оцінювання результатів.

Основна частина запитань стосуватиметься предмета, який викладає вчитель. Причому завдання стосуватимуться не лише матеріалу за 5-6-й, а й за 7-8 класи. Так, тих, хто навчає дітей української мови та літератури питатимуть, скажімо, про норми українського правопису редакції 2019 року, про те, що таке медіатекст та гіпертекст, інтерпретації інфографіки, правдивість інформації в інтернеті та фейки, що таке маніпуляція та пропаганда. Для математиків темами стануть логарифми, інтеграли, функції, багатокутники, багатогранники. Звісно, десь половина запитань стосується педагогічних технологій, які дають змогу ефективно донести знання до дітей у 5-6 класах. Наприклад, про інтегроване навчання, проєктні чи ігрові технології. Вчителів математики запитають ще й про елементи STEAM-освіти.

Для всіх учасників сертифікації, що працюють у 5-6 класах, актуальним є питання про забезпечення наступності між базовою і профільною середньою освітою, бо слід думати про майбутнє.

Якщо сертифікація успішно розвивається навіть у такі складні часи, є надія, що у 2026 році вона стане адекватною заміною атестації для всіх педагогічних працівників.